

FOTO BOB VAN DER VLIST

Schrijven over de film die in mijn hoofd speelt

De literatuur heeft er met de Turkse Nederlander Murat Isik een nieuwe stem bij. Uitgevers stonden in de rij voor de rechten van zijn debuutroman.

BRIGIT KOOLJMAN

W e spreken elkaar in een broodjeszaak aan de Bos en Lommerweg in Amsterdam, vlakbij stadsdeelkantoor West, waar hij vier dagen per week werkt als jurist. Maar nu is het zijn vrije dag en heeft Murat Isik (34) alle tijd om het verhaal te vertellen van zijn leven, zijn ouders en grootouders, en hoe alles samenkomt in zijn eerste roman *Verloren grond*, die volgende maand verschijnt.

Hij wordt geboren in de Turkse stad Izmir, en komt na een intermezzo in Hamburg op zijn vijfde terecht in de Bijlmer in Amsterdam. In groep 3 zegt de juf tegen Murats moeder: uw zoon moet naar de bieë, hij moet veel lezen om zijn taalachterstand in te halen. En dus brengt zijn moeder hem naar de bibliotheek in Ganzenhoef, waar hij hele middagen boeken leest, bij voorkeur over de natuur, over beren en apen, met een grote zak snoep naast zich. Al gauw is hij de beste van de klas met lezen. Zijn moeder geeft hem zo nu en dan 50 cent om op de markt een tweedehands stripboek te kopen van *Spiderman* of *De Hulk*. Die leest hij dan 's avonds in bed, soms wel drie keer achter elkaar. „Spannend vond ik het, zo'n avonturenfilm die zich in je hoofd afspeelt! Voor die tijd verveelde ik me vaak. Ineens kon ik me terugtrekken in mijn eigen wereld.”

Op de middelbare school leert hij Leon de Winter kennen, en Elsschot, en later, op de universiteit, W.F. Hermans. Márquez kent hij al van zijn vader, die altijd op de bank ligt te lezen. Klassiekers uit de wereldliteratuur, Tolstoj, Dostoevski. Dat is al een klein emancipatiewonder, als je bedenkt dat zijn ouders in de jaren zestig opgroeiden op het platteland van Oost-Turkije, waar niets was. Geen stromend water, geen elektriciteit, zelfs geen radio.

Nauwelijks onderwijs, geen gezondheidszorg. *Verloren grond* is gebaseerd op de verhalen van Isiks ouders over hun jeugd in die rauwe omstandigheden. Als de vader van de hoofdpersoon, de 13-jarige Mehmet, zijn been breekt is hij overgeleverd aan de dorpslagger, die zijn been spalkt, met de gruwelijkste gevolgen. In het begin spreekt Mehmet niet eens Turks. Zijn familie behoort tot de Zaza's, een etnische minderheid met een eigen taal, het Zazaki. Anderhalf jaar Turkse les (de door de regering aangeelde leraar vertrok weer, uit heimwee) is lange tijd Mehmet's enige scholing. Het boek is fictie, zeker, maar zo ongeveer is het wel gegaan.

En nu, één generatie verder, zit Murat Isik als afgestudeerd jurist en beloftevol romancier achter zijn *latte* in *booming* Bos en Lommer. Drie grote uitgeverijen dongen al in 2009 via een veiling om de rechten van zijn debuutroman, toen hij nog maar tachtig pagina's geschreven had. Zij herkenden in hem een nieuwe, welsprekende en meeslepende stem in de Nederlandse literatuur.

Het is snel gegaan, de emancipatie in jouw familie.

„Zelfs voor mij is het soms moeilijk te bevatten. Dat het zo is gegaan, is echt *against all odds*. Dat mijn vader en moeder ineens in het moderne Amsterdam een goed bestaan kregen na zo'n zwaar en turbulent leven. Aardbevingen, ziektes, immense armoede. Al dat leed, al dat verlies. Veel van die verhalen hoorde ik pas toen ik ze ben gaan interviewen voor mijn boek. Van het leven in Izmir, waar ze later heen trokken met hun ouders, had ik wel een beeld, maar over de tijd ervoor vertelden ze nooit veel. Misschien omdat het te pijnlijk was. In mijn boek gaan heel wat kinderen dood, maar in werkelijkheid hebben mijn grootouders nog meer kinderen verloren. En dan Nederland, met al die kansen en mogelijkheden! Ik ben me er sterk van bewust hoe bevoorrecht ik ben. Als we in Turkije waren gebleven had ik niet kunnen

studeren, dat is zeker.”

Je bent een van de zeer weinige Nederlandse romanschrijvers met een Turkse achtergrond. Hoe komt dat?

„Veel Nederlands-Turkse jongeren hebben de blik op Turkije gericht, met de stille hoop om het daar te maken, om groot te worden in Istanbul. Ze volgen de Turkse media, kijken naar Turkse films, luisteren naar Turkse muziek. Ik heb dat niet, ik ben in Nederland geworteld, dit is mijn thuis.”

Waar komt dat verschil vandaan?

„Mijn vader was actief in de vakbond eind jaren zeventig, voor de staatsgreep, toen het heel onrustig was in Turkije. Hij besloot te vertrekken voordat het uit de hand zou lopen. We zijn pas in 1991 voor het eerst teruggegaan, daarvoor durfde hij het niet aan. Vriendjes gingen elk jaar zes weken naar Turkije, naar hun familie, ze voelden zich er thuis. Ik was al bijna 14 toen ik Turkije weer zag, voor mij was het een vreemd land. Ik kom er graag. Ik vind Turkije prachtig, maar ik kijk er ook kritisch naar als het gaat om mensenrechten en vrijheid van meningsuiting.”

Is dat iets waar je je druk om maakt, die jongeren die allemaal naar Turkije willen?

„Ik vind het jammer dat er hele wijken zijn waar jongeren onder elkaar alleen maar Turks spreken en zich geen Nederlanders voelen, terwijl ze hier geboren zijn. Al is het aan het veranderen volgens mij, ook in de literatuur. Ik hoor de laatste tijd vaker over Turks-Nederlandse jongeren die in het Nederlands schrijven, ook columns en korte verhalen. Er komt een nieuwe generatie aan.”

Hoe is bij jou het schrijven begonnen?

„Pas op de universiteit werd het serieus. Voor het blad van de Koerdische studentenvereniging schreef ik een keer een verhaal waar ik heel veel lof voor kreeg. 'Je hebt een gouden pen! Wanneer komt je boek uit?' zeiden medestudenten enthousiast. Zou ik het dan echt in me hebben, vroeg ik me af. Daarvoor durfde ik daar eigenlijk niet aan te denken. Op de middelbare school geloofde ik niet dat ik ergens echt goed in was, behalve in het spelen op de Nintendo.”

Beleef je er ook plezier aan?

„Nou en of! Schrijven, verhalen vertellen, personages creëren, dat maakt het leven de moeite waard. Als ik schrijf, stap ik in een film in mijn eigen hoofd. Dan ben ik echt in dat dorp in Oost-Turkije. In mijn eigen wereld, ver van kantoortragedies en familiebeslommeringen.”

Selim Uslu, de vader van Mehmet in je boek, is dengbej, verhalenverteller. Je hebt de goede genen.

„Mijn vaders vader was inderdaad verhalenverteller. Hij stierf helaas voor mijn geboorte. In zijn dorp was hij de enige bron van ontspanning en vermaak. Na een dag hard werken op het land schaalden de mannen zich rondom hem en lieten zich meeslepen door zijn verhalen. En mijn vader kan ook geweldig goed vertellen. Anekdoten uit zijn jeugd in Izmir, over een heel dikke oom die in zijn eentje een complete tafel leegde, of over een treinreis door de sneeuw naar Kars, diep in Oost-Turkije, en dat ze helemaal bevroren aankwamen.”

Ben jij ook iemand die in gezelschap sterke verhalen vertelt?

„Nee, helemaal niet. Mijn vader vindt het fijn dat mensen aan zijn lippen hangen, ik ben meer iemand die rustig observeert.”

Verloren grond van Murat Isik verschijnt op 23 april bij uitgeverij Anthos

Victor

AFM heeft nieuwe hobby

Naar het schijnt verlopen de bezuinigingsonderhandelingen in het Catushuis moeizaam. 'PVV-leider Geert Wilders had problemen met wat er op tafel lag over onderwerpen als de zorg, de sociale zekerheid, de pensioenleeftijd en de woningmarkt.' Kortom, met alles. Het ziet er naar uit dat we nog wel even in onzekerheid verkeren.

Voorals het over pensioen gaat, is onzekerheid en onduidelijkheid troef. Blijft het 65? Of wordt het toch 67? En wie garandeert me dat het tegen die tijd geen 70 of 75 wordt? Hoeveel krijg ik dan? 70 procent van het laatste salaris is al stiekem veranderd in 70 procent van het gemiddelde salaris, maar ook dat staat nu op de tocht. Dekkingsgraden gaan omlaag, reken maar nergens meer op.

En brein houdt niet van onzekerheid. Want onzekerheid is angst. En een prikkel die angst oproept, willen we ontlopen. Dat is de functie van angst: wegwezen! Daarom keert iedereen de huizenmarkt de rug toe, heeft de belegger zijn buik vol van aandelen (totdat we weer op een top zitten), en slaakt iedereen bij het noemen van het woord pensioen een diepe zucht van afkeer: 'geef mijn portie maar aan flikkie, ik zie wel wat het wordt.'

Ik spreek weleens een pensioenfonds en stel dan altijd de vraag waarom er zoveel onduidelijkheid en onzekerheid wordt gecommuniceerd. Het enige effect ervan is namelijk dat niemand meer iets met pensioen te maken wil hebben. „Moet van de AFM”, krijg ik dan te horen. Vreemd.

Ik heb altijd gedacht dat de overheid wil dat mensen een goede oude dag tegemoet gaan. Nu stevenen we recht op het omgekeerde af: iedereen haakt af.

Op de website van de AFM valt te lezen dat het belangrijk is dat mensen zich bewust worden van de risico's en onzekerheid rond pensioenen. Transparantie! Zodat ze zelf gaan zorgen voor een alternatief. Stelletje amateurpsychologen. Bewustwording leidt vaak tot het omgekeerde gedrag dan wordt beoogd. Ook in dit geval: het percentage mensen dat beseft dat zijn pensioen niet waardeverast is, is enorm gestegen. Tegelijkertijd loopt niemand warm voor levensloopregelingen of andere aanvullende verzekeringen. Gedachten bepalen niet ons gedrag. Onderhuidse angsten en negatieve associaties wel.

Wat dat betreft heeft pensioen het al niet gemakkelijk. Pensioen wordt verkocht als een periode van vrijheid, vakantie en geluk, maar onbewust associëren de meeste mensen pensioen toch vooral met armoede, ziekte en de naderende dood.

Waarom begeeft de AFM zich op het terrein van psychologie en communicatie? Het is duidelijk een onderwerp waar ze geen kaas van hebben gegeten. Hopelijk hebben ze meer verstand van banken en verzekeren.

VICTOR LAMME

Denkbeeld

Het citaat van deze week is van de Britse zanger en acteur Adam Ant (57) uit zijn hit *Prince Charming* (1981): 'Wees niet bang om belachelijk gevonden te worden' (*Ridicule is nothing to be scared of*). De foto is van Monique Oudt uit Amsterdam.

Volgende week een citaat van Homer Simpson: 'Trying is the first step towards failure', oftewel: 'Proberen is de eerste stap naar mislukking'. Heb je een foto bij dit citaat? Mail je foto met naam en woonplaats naar klik@nrc.nl onder vermelding van 'denkbeeld Homer'

ik@nrc.nl

Als twee zwanen glijden ze door de Herenstraat. Lange, blonde lokken bij elkaar gehouden door een Gucci/D&G-bril. De jonge gezichten zorgvuldig opgemaakt. Beide buitenste oren voorzien van een iPod-knopje. Om de nekken een ruime, fleurige, dunne shawl, aan de schouders een *supersize* tas. Vesten in dezelfde kleur als de Uggs. In beider handen een smartphone met daarboven een druk bewegende duim. De heldere stemmen becommentariëren

afwisselend de etalages van de winkels en de ontvangende WhatsApp-berichten. In mijn neusgaten knispere twee frisse geuren. Dan draaien ze zich om. Het wit en groen van shirt, rokje en kousen knallen me tegemoet. Hockeymeisjes.

DIEDERIK VISSER

Ook een ikje maken? Stuur maximaal 120 woorden naar ik@nrc.nl